

A

A,a 1. түрк алфавитинин биринчи тамгасы. 2. муз. «ля» нотасынын тамгалай белгилениши жана бул нотага негизделген ачкыч. 3. таң калуу, чочууну билдирген сүйлөмдөрдүн башына келет: **a-a! bu da ne böyle!** апей, ал эмнеси? **a ne güzel!** ох, кандай сонун! 4. эрке-летүү сөздөрүнүн алдына келет **a canım, söyle!** айтагой, жаным! 5. ачуулануу, кекетүү иретинде сүйлөмдүн башына келет **a, kardeşim, bu senin yaptığını düşman da yapmaz!** ай, тууганым, сенин бул кылганыңды душман да кылбайт. 6. боор оруу же моюн сунууну билдирет **a birader, felek hiç bize güler mi?** олды тууганым ай, биздин жолубуз качан эле болчу эле? **a zavallı, ne olacak hâli?** аб-бечара ай-ээ, эми кантет десең? 7. кыжырдануу иретинде колдонулат **a! fazla ileri gittin artık!** ой, жөн койсо чектен ашып баратасың да! 8. айрым этиштердин маанисин күчөтүү үчүн колдонулат **sen sus! sustum a!** бас жагыңды! э(п) бас-тымчы, мына! **a-a** ооз. жок, болбойт (терс жооп иретинде). **a'dan z'ye kadar** баштан-аяк, түгөл, бүтүндөй.

AB (Avrupa Birliği'nin кыск.) ЕБ (Европа Бирдиги).

aba 1. аба (одуракай/серт токулган кездеме. 2.(мындай кездемеден тигилген) күрмө же чапан. 3. (дервиштер кийген) чапан. ~ **altından değnek göstermek** жыландын башын чыгаруу/кылтыйтуу. ~ **yı yakmak** ооз. үмүтсүз ашык болуу, ашыктык-тан акылын жоготуу.

abacı аба кездемесин токуган же

саткан киши.

abajur 1. абажур. 2. үстөл лампасы

abalı 1. аба кездемесинен кийим кийген киши. 2. өтм. кедей, колунда жок. **vur ~ya!** (кекетүү иретинде айтылат) төө басты кылуу; жыгылган кишини үстүнөн басуу.

abandone: ~ etmek (бокста) атаандашын жеңилүүгө учуратуу. ~ **olmak** (бокста) жеңилүү.

abanmak 1. ийилүү, таянуу, сүйөнүү, жаздануу. 2. каршы туруу, чыдоо. 3. ооз. күч колдонуп (бирөөнү) жеңүү, жыгуу. 4. арго өз жүгүн (бирөөгө) артуу.

abanoz эбен (жыгачы). ~ **gibi** эбен сыяктуу (өтө катуу). ~ **kesilmek** (кирден) катып калуу.

abartı апыртма, ашыры жалган, күчөтүп айтылган сөз.

abartılı апыртылган, апыртмалуу, күчөтүлгөн.

abartılmak апыртылуу, күчөтүлүү.

abartma апыртма, күчөтмө.

abartmalı апыртмалуу, жалган, күчөтүлүп айтылган.

abazan 1. ачка, ачкачылык тарткан. 2. арго ач, көзү каткан (аялдан).

ABD (Amerika Birleşik Devletleri'nin кыск.). АКШ (Америка Кошмо Штаттары).

abdest, -ti 1. аптес, даарат. 2. даарат, ушатуу. ~ **almak** даарат алуу. ~ **i bozulmak** даараты бузулуу. ~ **inde namazında** диндар, такыбаа. ~ **inden şüphesi olmamak** жасаган ишинен кам санабоо, өзүнө ишенүү.

abdesthane даараткана.

abdestli даараттуу, даараты бузулбаган.

abdestsiz дааратсыз, даараты бузулган. к. **aptes.**

abece 1. алфавит, алиппе. 2. ABC.

abes 1. ишке жарабаган. 2. абсурд, маңызсыз, маанисиз. 3. болбогон жумуш. ~ **качмак** ыңгайсыздык жаратуу, оңтойсуз/орунсуз болуу. ~ **le uğraşmak** болбогон иш менен алышуу.

abihayat, -tı 1. мүрөктүн суусу. 2. ооз. ликёр, арак.

abi (*ağabey*’дин кыск.) ага, байке.

abide эстелик, монумент.

abiye 1. жарашыктуу, адеми (*кийим*). 2. татынакай.

abla 1. эже. 2. жашы улуу аялзатына кайрылуу.

ablacı *argo* лезбиен.

ablak тегерек беттүү, болтогой. ~ **yüzlü** тегерек жүздүү.

ablalık, -ğı эжелик, улуулук. ~ **etmek** эжелик кылуу, эже милдетин аткаруу.

ablatya (*узуну 150, туурасы 4-10 кулач болгон*) балык тору.

abluka курчоо, блокада. ~ **ya almak** курчоого алуу. ~ **yı kaldırmak** курчоону токтотуу. ~ **yı yarmak** курчоону жарып өтүү.

abo! *диал.* оо! уу! (*таңданууну билдирген сырдык. с.*).

abone 1. абонемент, (*бир нерсеге*) жазылуу. 2. абонент, бир нерсеге жазылган киши. 3. ооз. дайыма, туруктуу. ~ **yi kesmek** абонементтин токтотуу. ~ **olmak** (*бир нерсеге*) жазылуу, абонент болуу, (*бир нерсеге*) дайыма барып/катышып туруу. ~ **ücreti** 1) жазылуу баасы. 2) белгилүү мөөнөттөгү билеттин баасы.

abonelik абоненттик, абоненттик акы.

aboneman 1. абонент, (*бир нерсеге*) жазылган киши. 2. убактылуу берилген билет. 3. коомдук тейлөө кызматтары менен кардар арасындагы келишим. ~ **bileti** убактылуу берилген/белгилүү мөөнөт үчүн чыгарылган билет.

abraş 1. чаар, темгил (*айбан*). 2. өңү өчкөн, боёгу чыккан (*кездеме, кийим*). 3. ооз. ала, ала-була. 4. сепкилдүү, безетки баскан (*жүз*). 5. чекир (*көз*).

absorban абсорбциялык.

absorbe абсорбция, соруу. ~ **etmek** абсорбция жасоо.

absorpsiyon *физ.* абсорбция, соруу.

abstrakt абстракттуу. *к.* **abstre**.

abstre абстракттуу (конкреттүү *нүн антоними*). ~ **sayı** *мат.* абстракттуу сан.

absürd абсурд.

abuk: ~ **sabuk** ооз. 1. маанисиз, маңызсыз, түшүнүксүз. 2. байланышсыз, өйдө-төмөн (*сүйлөө*). ~ **konusmak** маанисиз сүйлөө, оозуна келгенди оттоо.

abullabut 1. ооз. аңкоо, түркөй, адепсиз, орой. 2. өз боюна карабаган (*киши*).

abur: ~ **cubur** 1. маалсыз, туш келди желген (*тамак*). 2. маңызсыз, башаламан сүйлөнгөн (*сөз*). 3. катардагы, карапайым (*киши*).

abus түнт, катаал, түнөргөн, кырс (*киши, жүз*).

acaba 1. божомол, күдүктөнүү билдирет ... болду бекен? ... болду экен? кызык ... ~ **gelmeyecek mi?** келбейт болду бекен? 2. ооз. ошондойбу? чын элеби?

acar 1. күчтүү, кубаттуу. 2. тынчы жок, азоо. 3. жүрөктүү, тайманбас, кайраттуу. 4. *диал.* жаңы. **eskisi olmayan** ~ **ı olmaz** *мак.* эскиси болбогондун жаңысы да болбойт.

acayip, -bi 1. кызык, таң каларлык, укмуштуу, көзгө чоочун, жийиркеничтүү, адаттан тышкары, жагымсыз. ~ **ine gitmek** таң калуу, жипкирүү, жатыркоо. 2. *таң калууну билдирген сырдык. с.* ~ ! кызык! таң калычтуу! ~ **olmak** көзгө жат көрүнүү.

acayıpleşmek таң калычтуу болуу, таң калтыруу, жатыркай турган абалга келүү.

acayıplik,-ği таң каларлык, кызык, укмуштуулук, адаттан тышкарылык.

acele 1. шашылыш, бат, тез, чыдамсыз. 2. шаша-буша, арыдан-бери жасалган (*ии*). 3. шаша-буша, чыдамсыздык менен, шашылыш. ~ шаштырып-буштуруп. ~ **ye gelmek** шашылыш болуп калуу/жасалуу. ~ **ye getirmek** 1) аял-буялга келтирбөө, шаштыруу. 2) бир нерсени чала-була/ шашылыш жасатуу. ~ **ile** шашылыш түрдө. ~ **işe şeytan karışır** мак. шашкан шайтандын иши. ~ **si yok** шашылыш эмес.

acelecı шашма, шашкалак, күйпөлөк, күйкөлөк, карбалас.

acelesiz шашпастан, жайбаракат, камаарабай.

Acem ооз. 1. ирандык, перс. 2. фарс тили. 3. Иран, Персия. ~ **halısı** перс килем. ~ **kılıcı gibi** 1) эки миздүү. 2) өтм. эки жүздүү.

Acemce 1. фарс тили. 2. фарсча (*жазуу, сүйлөө*).

acemî 1. үйрөнчүк, жаңы баштаган, эби жок, шакирт. 2. тажырыйбасыз, билимсиз, маалыматсыз, көзү кана элек (*киши*). **ben bu işin ~siyim** менин бул иште тажырыйбам/эбим жок. ~ **asker** жаңы алынган аскер. 3. чоркок, колунан иш келбеген, олдоксон. ~ **çaylak** сары ооз балапан, тажырыйбасыз, эби жок. ~ **oğlanı tar.** жаңы черүүлүккө (*янычарлык*) жаңы алынган христиан өспүрүм.

acemice эпсиз, эби-сыны жок, олдоксон, чоркок, кожойгон.

acemilik,-ği эпсиздик, тажырыйбасыздык, олдоксондук, чоркоктук, иштин көзүн билбеш. ~ **çekmek** үйрөнчүктүк/тажырыйбасыздык кылуу. ~ **etmek** (*бир ишке*)

жаңылыгын көрсөтүү.

acenta к. **acente**.

acentalık к. **acentalik**.

acente 1. агенттик. **emlâk ~si** козголбос мүлк алым-сатымы. 2. компания, ортоктук, бөлүм, филиал. **otomobil ~si** автомобиль компаниясы. 3. агент, кызматкер, өкүл, жооптуу (*киши*). **sigorta ~si** камсыздандыруу кызматкери.

acentalik,-ği агенттик, бюро. **seyahat ~ği** саякат агенттиги.

acer ооз. 1. к. **acaba**. кызык! таң калычтуу! **ne ~!** кандай кызык!

acı 1. ачуу, жагымсыз (*даам*), ачыштырган, курч (*калемпир, мурч*). 2. катуу ысык/суук (*күн, шамал*). 3. оору (*физ.*) ~ **yitimi** мед. оору сезбөө, анестезия. 4. кайгы, санаа, азап, таарыныч, жан кейиш, муң, көңүл ооруусу. ~ **sı içine/yüreğine çöktü** кайгысы жанына батты. ~ **görmüş** ачуу-таттууну башынан өткөргөн. ~ ~ 1) катуу. ~ ~ **ağladı** боздоп-сыздап ыйлады. 2) жан кейиткен, көңүлгө тийген. ~ **gerçek** аёосуз чындык. ~ **kahve** ачуу кофе. ~ **son** кейиштүү соң. ~ **sözler** ачуу сөздөр. ~ **söylemek** көңүл ооруткан сөздөр сүйлөө. ~ **tatlı** ачуу-таттуу.

acıbadem 1. ачуу бадам. 2. *argo* куу, митайым, шылуун.

acıklı 1. кайгылуу, муңдуу, көңүл ооруткан, зээн/жан кейиткен. 2. азалуу.

acıkmak ачка болуу, курсагы/карды ачуу.

acıktırmak ачка калтыруу, курсак ачтыруу.

acılaşmak 1. ачуу тартуу, бузулуу, кычкылдануу, кычуу (*даам*). 2. сергитешүү, орой болуу (*сөз, үн*).

acılı 1. ачуу, ачуусу көп, кычкылдуу (*даам*). 2. кайгылуу, муңдуу, капалуу, санаалуу, азалуу. ~ **gözler** капалуу көздөр.